HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

א) תרומות פ"ט מ"ד [פסחים לד. שבת יז:], ב) פסחים לד. [תרומות פ"ט מ"ז], ג) [קידושין סד:] פרש"י ר"ן והרא"ש עד סוף המשנה תמצא לקמן סא ע"א, ד) [ל"ל פי' וכן גילסת רש"י והר"ן והרא"ש לקמן סא. וכן העתיקו הטוש"ע יו"ד סימן רכ סעי' יא וכן הוכיח משנה זו בקדושין סד:], ה) [הרא"ש בפסקיו אימתא מ"ר ירמיה בר אבא לכשתחך וכו' וכל"ל וכדאיתא בסוגיין בע"ב ופי' הר"ן והרא"ש שם וכ"א בכשב"מ], ו) [ע"ב],

הגהות הב"ח

(א) במשנה ושבת (שעברה) תז"מ וג"כ ס"א לשעבר וכן בסמוך: (ב) רש"י ד"ה והשבת שעברה כלומר ובשבת: (ג) ד"ה ולא מהם להבא כלומר ובראש חדש זה שהוא עומד בתוכו שהוא נמנה: (ד) ד"ה ואם היה וכו' ובאותה שנה וכו' שנמנית לשבוע: (ה) ד"ה ואם אמר וכו' יום אחד אסור מעת לעת: (ו) ד"ה גזירה היום וכו' לכשתחך הוי מותר כל"ל ומיבות אע"פ שעבר היום נמתק:

גליון הש"ם

גמ' הטבל גידוליו מותרין. קשה לי הא בטבל ל"ש דגדוליו יבעו דהא טבל בכ"ש והוי כמו נדרים דגדולי גידולין אסורין דאין לו ביטול דהוי אביל"מ וה"ל טבל וכ"ש ברש"י ד"ה ור"ח להבא. בלומר. עיין ר"ה דף טז ע"א רש"י ד"ה להבא:

פירוש הרא"ש

והתנן גידולי תרומה [תרומה]. משנה היא בפ"ט דתרומות (מ"ד) ומפרש טעמא בפ"ק דשבת (דף יז:) דיליפא משסי ליה ואתי לידי תקלה: **הא** נמי **תנינא.** מי איירי ומי בגידולי גידולין אכתי איכא לאקשויי מאי קמ"ל משנה שלימה שינו גידולי גדולין מותרין סיפא דהך מתני' דגידולי תרומה תרומה היא: **והא** תנן **הטבל** גידוליו תרומה כו'. וכיון דאפילו גידולי גידולין של טבל אסורים בדבר שאין זרעו כלה כל שכן של תרומה להא בדבר שזרעו כלה גידולי תרומה תרומה וגידולי טבל חולין: **רבויא** דרבו גידוליו על עיקרו דמותר קמ"ל. דהא דאסור גידולי גדולין בלא רבו אבל רבו אפי' גידולין מותרין דגידולי היתר מעלין את האיסור:

הדרן עלך הנודר מן הירק

עד שתחשך. שכן דרך בני אדם כשאומרים היום רוצים לומר עד שלשת היום: שבת זו. עומד באמצע היום ואמר שבת זו אסור בכל השבוע: והשבת שעבר. ואסור ממי היום השבת כי הוא בכלל שעבר: חדש זה אסור בכל החדש. אם עומד באמצע החדש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ור"א להבא ומותר בר"א כי הוא נמנה עם החדש הבא וכן פי' שנה זו שאם נדר באמצע השנה אסור עד תשלום השנה ומותר בר"ה כי הוא נמנה עם העתיד לבא ולשון העולם לומר חדש הבא ושנה הבאה ולא הבא: שבוע זו. היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה י"מ שבת זו כגון שעומד היום השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע הבאה וגם יום שבת זו שהוא עומד בו ולא תימא כיון שעבר מקצת היום וגם הוא משבת שעברה לא יאסר בו וכן אם עמד בר"א ואמר חדש זה אסור בכל החדש וגם יום החדש נמנה להבא ואסור בו ולא תימא כיון שעבר מקצת היום אין דעתו עליו וכן אם עמד בר"א ואמר שנה זו עלי אסור בכל השנה וגם היום ר"ה וכן אם עמד בשנה השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה הבאה וגם בשנת השמיטה שהוא עומד בה ואע"פ שעברה מקצתה וראשון עיקר: אם אמר יום אחד שבת אחת שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום. אם עומד באמצע היום ואמר יום ג' אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד בג' בחדש ואמר חדש עלי אסור עד ח' לחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה: גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם. רבי ירמיה נלאו לפרש מתני' קא אתי דמתני' שריא ליה לכשתחשך בלא שאלה אלא נלאתי לתלופיי בשבר יום אחד לתירוצו לכשתחשך:

מוסף רש"י

גידולי תרומה. אם זרעה, ואפילו דבר שזרעו כלה, כגון תבואה וקטנית (שבת יז:). **הטבל גידוליו מותרין.** אע"פ שנתערב בכרי והוקבע למעשר וחל עליו שם טבל, וזרעו ולא הפרים מעשרותיו תחלה ואמה וגמרו וקבלו, מותר לאכילה אלרעי על שימרה בכרי, ואף על גב דגידולי תרומה תרומה, מדרבנן הוא ולחומרא, שלא להפקיר את הכרכים, אבל גידולי טבל חולין הן והרי הן כשקולין כשאר תבואה ואוכל מהן אלרעי עד שימרתם (פסחים לד.). **רבויא דרבו.** אם היה מחילתו כזית ושב גם בכבילה (ראמ"ה בשמו).

ור"ח להבא. הוא ר"ח שעבר עתה בקרוב, ומשום דקרי לההוא אמתקד שעבר, קרי להאי דלקמיה להבא (ר"ה סז.). **עד הפסח.** לענין נדרים, קונם שאיני נהנה לך עד הפסח, אסור עד שיגיע. ומשנכנס ליל ראשון מותר, ואם אמר עד שיהא פסח, אסור עד שיגיע (קקמן סא.). **ומשיגיע** אין כאן בין פרי פסח, ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחכיבו, לא ממיא אינם נפשיה לפסיקא שיהא לגרוע לשאול אחה הוא, וכי קאמר פני, קמא דכולה קאמר שהוא פני שבטולין (קדושין סד:). **ור' יוסי אומר עד שיצא.** דבכר מעייל אינם נפשיה לפסיקא, דאיכא לפקוקי אמא עד שיצא קאמר (לקמן סא.) דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי הי מינהו, דאפילו אחרון הוי אחלנו פני לסופו (קדושין סד:).

ברומה. דאין גידולי היתר מעלין את האיסור: **בגידולי גידולין קאמר.** דהכי קאמר גידולי בגל של תרומה שנטעה ורבו גידוליו על עיקרו דהוו להו גידולי גידולין: **תניא וכו'.** דגידולין גידולין של תרומה חולין: **אפי' בדבר שאין זרעו כלה.** כגון מותר: **בדבר שזרעו כלה.** כגון חיטים גידולי גידולין דזהו השני: **תריך רבויא של גידולי גידולין דרבו גידוליו על עיקרו מותר קא משמע לן.** כלומר הא אתא לאשמועינן גידולי גידולין של בגל של תרומה ורבו אותן גידולין על עיקרו מותר דזהו השלישי:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין שאני טועם היום. דמשמע כל זמן שהוא יום ותו לא: **שבת זו.** והיה עומד בשבת אסור בכל השבת בשבת ימי השבוע: **והשבת שעברה.** כלומר (ב) בשבת שהוא עומד בה. ולהכי קרי ליה שעברה לפי שהשבת זה אינו מתחשב אחר ימים הבאים אלא אחר שבת ימים שעברו: **חדש זה.** אמר קונם יין שאני שותה בזה החדש והיה עומד באותו יום של ר"ח: **אסור בכל החדש.** בכל שלשים יום הבאים: **ולא אם הבא.** כלומר (ג) ר"ח זה שהוא עומד לתוכו הוא נמנה עם ימים הבאים שהוא ראשון שלהם: **וכן אם היה עומד בראש השנה ואמר קונם יין שאני טועם שנה זו.** אסור בכל השנה ואותו היום של ראש השנה שהוא עומד בו. ולהכי קרי לעתיד לבא לפי שהוא נמנה לימים ולחדשים הנכנסים שהוא אחר זמן ולהכי קאמר לעתיד ולא קאמר להבא: **ואם היה עומד בשבת השמיטה ואמר קונם יין שאני טועם בשבוע זו אסור בכל השבוע הבא.** (ד) ואותה שנה שביעית שהוא עומד בה נמנית לשבוע שעברה להכי קרי ליה שעברה: **ואם אמר.** שאני טועם יום אחד (ה) מעת לעת שאם היה עומד בשעת הנדר בחצי היום אסור למחר עד חצי היום וכן אם אמר שבת אחד בחצי יום שעומד בשבוע אסור עד יום שמיני לאותו יום שנדר וכן בשנה אחת וכן בשבוע אחת אסור שנה שלימה ושבוע שלם מיום ליום: **גמ' לכשתחשך.** אע"פ שעבר היום: **צריך שאלה לחכם.** להתיר לו נדרו משום היכרא: **גזירה היום אטו יום אחד.** דאי אמרת לכשתחשך (ו) אע"פ שעבר היום הוי מותר אתו למימר נמי כי נדר יום אחד ועומד בחצי היום מותר לכשתחשך ואיהו לא הוי מותר עד מעת לעת הילכך צריך שאלה לחכם וכיון דצריך שאלה לחכם חכם חוקר כילד נדר ולא יבא לידי חילול נדר: אי אמר לתקון עד מעת לעת כמו בפיפא דאמר יום אחד: שבת זו. ועומד באמצע היום ג' או היום ד' אסור בכל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן לסף השבת משבוע שעבר וגמ' פריך פשיטא: חדש זה. ועומד בע"ו ימים בעוד אסור בכל החדש עד סופו: ור"ח להבא. פי' ר"ח שבא של אחריו הייני להבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: שבוע זה אסור בכל השבוע. ועומד הוא באמצע בשמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע: והשביעית שעברה. כלומר שנה השביעית הבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה לרוטו. וי"מ שבת זו ושומר ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור וגמרא פריך פשיטא. חדש זה ועומד בראש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו להבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שבוע זו ושומר בראש השנה. שבוע זו ושומר בשנה שביעית אסור בכל השבוע והשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה: מיום ליום. כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת באותו יום שנדר: הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: **עד פני הפסח** ר' **מאיר אומר עד שיגיע.** דה"ק עד לפני יום של פסח: ר' יוסי אומר עד שיצא. דשמא ה"ק עד פני שנה אחרונה של יום אחרון של פסח דקבר דמתית אינם נפשיה לפקוקי ושמא נתכוון לומר פני שנה אחרונה: אמר ר' ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי אתי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למיעבי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת:

קונם יין שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. דאמר היום לא משמע אלא עד שיגמור אותו יום דהיינו עד שתחשך: **שבת זו.** אם נדר באחד מימי השבוע אסור בכל ימי השבוע ויום שבת עצמו בכלל איסור של שבוע שעבר דכי אמרי אינשי שבת זו דעתייהו על ימי החול הבאים ועל יום השבת: **חדש זה.** אם נדר באחד מימי החדש אסור בכל החדש ואם חדש אסור אבל אם נדר באמצע החדש אסור עד תשלום החדש ומכלל דאם נדר באמצע החדש אסור אבל אם נדר בראש אסור אבל אם נדר באמצע אינו מכלל האיסור: **שבוע זה.** שני שמיטה זו אסור עד שישלמו ששה מנים של שמיטה ואסור גם כן בשנה השביעית שהיא כלשעבר. זהו פירוש משנתינו. ואחריים פירשו שבת זו אסור בכל השבת כגון שעומד ביום השבת ונדר ואמר שבת זו וקתני דאסור בכל השבת הבאה ויום שבת זה שעומד בה עכשיו אע"פ שהוא מכלל שבוע שעברה והיינו דקתני והשבת לשעבר. חדש זה אסור בכל החדש ואם חדש להבא כגון דקאי בראש חדש וקתני דאסור בכל החדש הבא ויום ראש החדש עצמו שנדר והא פרכינן בגמרא[ו] פשיטא. שנה זו כגון שנדר בראש השנה אסור בשנה הבאה ויום ראש השנה עצמו שהיינו כלהבא. שבוע זה אסור בכל השבוע ושביעית לשעבר כלומר דקאי בשנה השביעית ואמר שבוע זה וקתני דאסור כל שני שמיטה הבאים ובשנה השביעית עצמה שעומד בה אע"פ שנימנית מכלל שבוע שעברה. ולפי האי פירושא נראה לי דמאי דקתני גבי שבת ושביעית לשעבר וגבי חדש ושנה להבא ולא קתני כולהו בלהבא לאשמועינן דינא דנודר באמצע שבת זמניס הללו דבאמצע שבת ואמצע שביעית אסור בשבת ושביעית הבאים מה שאין כן בנודר באמצע החודש ואמצע שנה שמותר בראש חדש וראש השנה הבאים. מיהו האי פירושא ליתיה דכיון דשבת זו או שבוע זה קאמר למה יאסר בשבת ושבוע הבאים הוה לן למימר אלא יאסר אלא ביום שבת ושנה שביעית שעומד בהן וכדאמרינן בפ"ק דראש השנה (יב:) דהמודר הנאה מחבירו לשנה אפילו לא עמד אלא בכ"ט בחלוש כיון שהגיע אחד בתשרי עלתה לו שנה אלא פירושא קמא עיקר: **ואם אמר יום אחד שבת אחת וכו' אסור מיום ליום.** כלומר היקף אחד וביום אחד אסור מעת לעת: **גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם.** אע"ג דמדינא כי אמר היום מותר לכשתחשך דלאמרינן במתניתין אפילו הכי מדרבנן צריך שאלה: **אמר רב יוסף גזירה היום משום יום**

מב) א מיי' פי"ח מהל' תרומות הל' כח: מג) ב מיי' שם הל' כב: מד) ג מיי' פי"ז מהל' מעשרות הל' ו סמג עשין קלה: מה) ד מיי' פי"ח מהל' תרומות הל' כב: א) ה מיי' פי"ב מהל' נדרים הל"ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' ח: ב) ו מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעי' ג: ג) ז מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ד: ד) ח מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ו: ה) ט מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ט: ו) י מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' ח: ז) כ מיי' הל"ג טוש"ע שם סעי' ג: ח) ל מיי' שם הל"ג טוש"ע שם סעי' ה: ט) מ מיי' שם הל"ד טוש"ע שם סעי' ז: י) נ מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' י: יא) ס ע מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' יח: יב) פ צ מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' ח:

תוספות

בגידולי גידולין. כהך דבגל גופיה הוי גידולין של תרומה: קמשמע לן. רבי חייא דאפילו דבר שאין זרעו כלה גידולי גידולין תרומה כמו טבל: ה"ג התם דלא רבו הבא דרבו. פירוש הא דאמר גדולי גידולין אסורין גבי טבל הייני כל כמה דלא רבו גידולי גידולין על העיקר אבל הכא ברבו הלכך מבטלי גידולין לעיקר ובספרים כתוב ריבויא דרבו גידולין על עיקרו מותר קמ"ל וה"ק לפרש כדפרישית דמלתא דרבי חייא מייירי דרבו גידולין על עיקרו:

הדרן עלך הנודר מן הירק

קונם יין כו' שאני טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך. ולא אמר דאסור עד מעת לעת כמו בפיפא דאמר יום אחד: שבת זו. ועומד באמצע היום ג' או ד' אסור בכל השבת. כלומר כל ימי אותה השבוע עד סופה ושבת שעברה כלומר ושבת הבא עליו סוף השבוע אסור כמו כן לסף השבת משבוע שעבר וגמ' פריך פשיטא: חדש זה. ועומד בע"ו ימים בעוד אסור בכל החדש עד סופו: ור"ח להבא. פי' ר"ח שבא של אחריו הייני להבא ומותר בו שהוא [מחדש] הבא: שבוע זה אסור בכל השבוע. ועומד הוא באמצע בשמיטה בשנה רביעית או חמישית לשמיטה אסור עד סוף השבוע. כלומר שנה השביעית הבאה היא כלשעבר שנמנית עם שמיטה שעברה ואסור בה פי' זה לרוטו. וי"מ שבת זו ועומד ביום שבת ונודר בשבת זו אסור בכל השבת כלומר בכל השבוע הבאה ושבת שעברה כלומר ויום השבת שהוא נודר בו גם הוא אסור ואע"פ שאמת הוא שהוא משבוע שעבר הואיל ונדר בו אסור וגמרא פריך פשיטא. חדש זה ועומד בראש אסור בכל החדש ור"ח שהוא בו להבא כלומר אותו ר"ח שנודר בו אסור ולכך קרי ליה להבא שהוא עם ראש חדש הבא וכן גבי ראש השנה נמנה משנה הבאה לכך קרי ליה להבא לפי שהוא נמנה משנה הבאה. שבוע זו ועומד בראש השנה. שבוע זו ועומד בשנה שביעית אסור בכל השבוע והשביעית שעברה כלומר אע"פ שהיא מלשעבר אסור בה כיון שנודר בה: מיום ליום. כלומר עד שנה אחרת באותו יום וכן בשבוע אחרת באותו יום שנדר: הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע. דבלשון בני אדם עד ולא עד בכלל לכך אינו אסור אלא עד שיגיע: **עד פני הפסח** ר' **מאיר אומר עד שיגיע.** דה"ק עד לפני יום של פסח: ר' יוסי אומר עד שיצא. דשמא ה"ק עד פני שנה אחרונה של יום אחרון של פסח דקבר דמתית אינם נפשיה לפקוקי ושמא נתכוון לומר פני שנה אחרונה: אמר ר' ירמיה לכשתחשך צריך שאלה לחכם. ואינו מותר בלא שאלה ואע"ג דמן הדין היה מותר שהרי הגיע זמנו גזירה אטו היכא דאמר יום אחד כלומר אי אתי ליה כשאמר היום לכשתחשך אתי למיעבי כשאמר יום אחד ואז הוא אסור עד מעת לעת:

הדרן עלך הנודר מן הירק

עד שתחשך. שכן דרך בני אדם כשאומרים היום רוצים לומר עד השלמת היום: שבת זו. עומד באמצע השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע: והשבת שעבר. ואסור ממי היום השבת כי הוא בכלל שעבר: חדש זה אסור בכל החדש. אם עומד באמצע החדש ואמר חדש זה אסור עד תשלום החדש ור"א להבא ומותר בר"א כי הוא נמנה עם החדש הבא וכן פי' שנה זו שאם נדר באמצע השנה אסור עד תשלום השנה ומותר בר"ה כי הוא נמנה עם העתיד לבא ולשון העולם לומר חדש הבא ושנה הבאה ולא הבא: שבוע זו. היה עומד באמצע השמיטה ואמר שבוע זו אסור עד תשלום השמיטה והשביעית בכלל שמיטה שעברה י"מ שבת זו כגון שעומד היום השבת ואמר שבת זו אסור בכל השבוע הבאה וגם יום שבת זו שהוא עומד בו ולא תימא כיון שעבר מקצת היום וגם הוא משבת שעברה לא יאסר בו וכן אם עמד בר"א ואמר חדש זה אסור בכל החדש וגם יום החדש נמנה להבא ואסור בו ולא תימא כיון שעבר מקצת היום אין דעתו עליו וכן אם עמד בר"א ואמר שנה זו עלי אסור בכל השנה וגם היום ר"ה וכן אם עמד בשנה השמיטה ואמר שבוע זו אסור בכל השמיטה הבאה וגם בשנת השמיטה שהוא עומד בה ואע"פ שעברה מקצתה וראשון עיקר: אם אמר יום אחד שבת אחת שנה אחת שבוע אחד אסור מיום ליום. אם עומד באמצע היום ואמר יום ג' אסור עד למחר כעת הזאת וכן אם עומד בג' בחדש ואמר חדש עלי אסור עד ח' לחדש הבא וכן בשנה וכן בשמיטה: גמ' לכשתחשך צריך שאלה לחכם. רבי ירמיה נלאו לפרש מתני' קא אתי דמתני' שריא ליה לכשתחשך בלא שאלה אלא נלאתי לתלופיי בשבר יום אחד לתירוצו לכשתחשך: